
THE HYBRIDIZATION OF CONTEMPORARY WAR

Olesea Țaranu, Post-PhD Fellow, SOP HRD/159/1.5/S/133675 Project, Romanian Academy, Iași Branch

Abstract: At the beginning of the 21st century we are witnessing some dramatic shifts in the character of the war, in combat, organization, and forces deployment. While current doctrines try to separate conflicts within two distinct categories – conventional versus irregular, there are, however, a series of contemporary conflicts that challenge this western view on war showing that the disjunctive manner of classification in „big and conventional” versus „small and irregular” is limited and simplistic. The military strategist confirm that we are assisting to a hybridization of warfare. This article aims to identify the main shifts in war evolution in the new international context. The objective of such an approach is to contribute to an understanding of the wars that continue today to defy international peace, understanding the forces that determine the new combatants to prefer certain fighting strategies and to help shape a picture of the future war.

Keywords: *hybrid warfare, conventional, irregular, combatant, non-state actors*

Introducere

Am devenit, în secolul XXI, martorii unor mutații în maniera de luptă, de organizare, de desfășurare a forțelor. În timp ce doctrinele curente încearcă să separe conflictele în două categorii clare – convenționale versus neregulate există, totuși, conflicte contemporane care contestă această concepție occidentală despre război demonstrând că maniera disjunctivă de clasificare în „mari și convenționale” versus „mici și neregulate” este limitată, simplistă și contraproductivă. Acest articol își propune să identifice mutațiile suferite de război în noul context internațional, obiectivul unui asemenea demers fiind acela de a contribui la înțelegerea caracterului războaielor ce continuă astăzi să sfideze pacea internațională, înțelegerea forțelor ce îi determină pe noii combatanți să prefere anumite strategii de luptă și de a contribui la conturarea unui tablou al războiului viitor.

Atunci când un război ia sfârșit, strategii militare obișnuiesc să se întrebe cum va arăta următorul război, ce formă va lua și cum va lupta următorul inamic. Același lucru s-a întâmplat la încheierea confruntării bipolare dintre SUA și URSS. În absența unei confruntări militare directe, superputerile Războiului Rece s-au ciocnit în numeroase rânduri într-o serie de războaie proxy, prin intermediul aliaților și a sateliților proprii. Chiar dacă timp de aproape cinci decenii, lumea nu a fost martorul unui conflict militar direct, aceasta a fost o epocă a militarizării intense, a investițiilor majore în sectorul militar, a înarmării masive, a dezvoltării arsenalului nuclear, a competiției pentru supremație globală. Odată cu sfârșitul Războiului Rece, a devenit de necontestat superioritatea militară a Statelor Unite, marele câștigător în competiția pentru supremația globală. Nu mai exista inamic apt să facă față unui atac convențional din partea armatei americane, cea mai puternică armată a lumii. Primul război din Irak nu a făcut decât să confirme acest lucru, respectând toate rigorile unei lupte convenționale executate ca după manual. Cu toate acestea, manualul avea să-și demonstreze foarte curând limitele, incapabil să prezică o serie de conflicte militare ce nu se încadrau în tiparele războiului convențional. Războiul din Bosnia, intervenția militară din Mogadishu,

războiul din Kosovo, atacurile teroriste ce au lovit SUA pe teritoriul propriu și Războiul Global împotriva Terorii declanșat ca un răspuns – toate aceste evenimente au contestat gândirea tradițională în domeniul militar și au chestionat maniera de înțelegere a războiului în noul context post-Război Rece.

Trăim astăzi într-o „nouă normalitate” și acest lucru a devenit evident mai ales după atacurile teroriste din 2001. Securitatea internațională este amenințată de grupări teroriste și de criminalitate organizată, de statele slabe sau eșuate incapabile să le asigure propriilor cetățeni nevoile de bază, de absența sau caracterul limitat al resurselor vitale. Conceptul de suveranitate națională este ținta unor atacuri fără precedent, discutându-se despre intrarea într-o epocă post-westphalică, avansul tehnologic în domeniul comunicațiilor, transportului și a rețelelor globale continuă să facă granițele tot mai transparente, economiile – mai interconectate, iar accesul la informații – posibil într-o manieră fără precedent. Aceste efecte negative ale globalizării contribuie la creșterea instabilității regionale¹ și la izbucnirea unor conflicte sângeroase. Toate aceste schimbări generează mutații semnificative în evoluția războiului.

1. Războiul hibrid

„I think the nation-state and conventional war is in a state of hibernation. I don't think it's gone away, but the most likely threats probably today are not going to be conventional or from another state”

Marine Gen. James Mattis

În perioada Războiului Rece a predominat o manieră de înțelegere a războiului marcată de două categorii intelectuale generice – conflictul convențional (de mare intensitate) și conflictul neconvențional (de joasă intensitate). Majoritatea reprezentanților studiilor strategice gândeau și analizau activitatea militară în termeni total opuși – convențional și interstatal versus neconvențional și intrastatal. Din păcate, spectrul conflictului emergent la începutul secolului XXI a demonstrat mai curând o contopire a acestor categorii, evidențiind caracterul multidimensional și interacțiunea fără precedent. Odată cu intrarea într-o nouă epocă, post-Război Rece, s-a putut observa o manifestare cameleonică a războiului, luând forme interstatale, transstatale, nonstatale sau, în cele mai frecvente cazuri, o combinație de forme.

O serie de strategii militari, foști luptători sau comandanți de trupe (în special din cadrul Marine Corps), participanți activi în misiuni dificile ale armatei americane au identificat în istoria recentă, post-Război Rece, misiuni atipice, ce nu puteau fi înțelese prin utilizarea limbajului militar tradițional. Intervențiile din Mogadishu, Kosovo, Fallouja, Afganistan, războiul dintre Hezbollah și Israel din 2006 prezintă caracteristici greu de explicat de manualele militare. Acești autori au încercat să surprindă mutațiile suferite de război în epoca post-Război Rece optând pentru utilizarea unui concept ce a început să se bucure de succes și să se regăsească atât în discursurile oficialilor, cât și într-o serie de documente oficiale și strategii militare (americane, britanice, australiene). Recunoscând estomparea semnificativă a

¹ Eric Olson, „A Balanced Approach to Irregular Warfare” în *Irregular Warfare: A SOF Perspective Observations, Insights and Lessons*, Newsletter 11-34, Center for Army Lessons Learned. Supporting the Warfighter, June: 3-7, 2011, p.3

diferențelor dintre conflictele interstatale și cele intrastatale, dintre combatanți și civili, dintre pace și război, experți militari precum Frank Hoffman sau James Mattis dezvoltă conceptul de „război hibrid” pentru a descrie evoluția post-Război Rece. Plecând de la recunoașterea caracterului complex al amenințărilor la adresa securității internaționale, amenințări determinate sau favorizate de globalizare, proliferarea armamentului și a tehnologiei, extremismul transnațional violent dar și resurecția fostelor puteri rivale, Hoffman utilizează termenul de „convergență” pentru a descrie transformarea războiului – convergența fizicului cu psihologicul, combatantului cu noncombatantului, violenței cu nation-building, abordărilor kinetice cu cele informaționale². În încercarea de a identifica reperele noului context internațional și impactul acestuia asupra armatei SUA, cei doi experți consideră că neta superioritate convențională a armatei americane determină alți actori statali și non-statali să părăsească acea logică militară tradițională cu scopul identificării și dezvoltării unor capacități de nișă sau a unor combinații inovative de tactici și tehnologii în vederea obținerii avantajului³. Deși războiul convențional nu a dispărut din paleta de instrumente utilizate de actorii internaționali, Mattis, cel care a condus forțele americane la Fallouja în 2004, declara „*I think the nation-state and conventional war is in a state of hibernation. I don't think it's gone away, but the most likely threats probably today are not going to be conventional or from another state*”⁴. Această afirmație pare să fie susținută de ultimile evoluții înregistrate de institutele de analiză a conflictelor. Spre exemplu, conform celui mai recent studiu HIIK – Conflict Barometer 2014, în ultimul an nu a fost înregistrat niciun război interstatal⁵. Și dacă șansele antrenării într-un război convențional, simetric sunt reduse, trebuie să ne așteptăm să crească vizibilitatea provocărilor de natură neregulată – terorism, insurgență, război nerestricționat, război de guerrilla sau acțiunile coercitive realizate de grupări narco-criminale⁶. Războaiele viitoare nu vor respecta acea distincție clară între convențional/neregulat, combatant/noncombatant. Viitorul adversar va alege din „meniul” existent, un mix de tactici și instrumente care să-i permită să evite confruntarea directă în termenii noștri, după regulile noastre. Așa cum susține Hoffman, viitorul va fi marcat de războaie hibride în care statele și actorii nonstatali vor utiliza în mod simultan mai multe tipuri de luptă – convenționale, neregulate, teroriste, distrugătoare și criminale cu scopul destabilizării ordinii existente. Evans, sintetizând noile tendințe vedea cum „*symmetric and asymmetric wars merge and Microsoft coexists with machetes and stealth technology is met by suicide bombers*”⁷. Utilizate atât de state cât și de actori non-statali, de unități separate sau chiar de același corp de luptă, războaiele hibride presupun apelul simultan la o combinație de capacități convenționale, tactici neregulate, atacuri teroriste și elemente de criminalitate

² Frank G. Hoffman, „Hybrid Warfare and Challenges” în *JFQ* 52 (1st quarter), 2009, p. 34

³ James Mattis, Frank Hoffman, „Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars” în *Proceedings Magazine*, U.S. Naval Institute, Issue November (132/11/1,233), 2005, p. 1

⁴ Julian Barnes, Peter Spiegel, „A Pentagon Battle Over 'The Next War'. Some resist Gates' focus on guerrilla, not large-scale fighting” în *Los Angeles Times*, July 21, 2008.

⁵ Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2014*. 23, p. 16, Disponibil pe <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/>, accesat la 30.04.2015

⁶ James Mattis, Frank Hoffman, *op. cit.*, p. 1

⁷ Michael Evans, „From Kadesh to Kandahar: Theory and the Future of War”, in *Naval War College Review*, Summer 2003, p. 140

organizată cu scopul obținerii unui efect sinergic⁸. Termenul hibrid se aplică atât la nivel organizațional (unde putem regăsi, simultan, o structură politică ierarhică și celule descentralizate sau rețele de unități tactice), cât și la nivelul mijloacelor utilizate. Adversarii hibridi vor exploata accesul la capacitățile militare moderne și sofisticate, combinând letalitatea conflictului statal cu fanatismul războaielor neregulate⁹. Astfel, viitorul nu implică neapărat creșterea numărului de amenințări ci convergența celor existente într-o formă hibridă de război. Cea mai importantă mutație în caracterul războiului implică estomparea granițelor dintre diverse metode de luptă și combinarea lor simultană.

Printre victimele atacurilor teroriste din 2001 se numără și sentimentul de invulnerabilitate al SUA în același timp cu preferința occidentalilor pentru războaiele convenționale. Aceasta a fost o lecție pentru toată lumea – aliați sau inamici, actori statali sau non-statali. Succesul teroriștilor a reprezentat o dovadă a mutațiilor în maniera de luptă evidențiind necesitatea adaptării în noul context, adaptare conceptuală, strategică, operațională. Încăpățânarea de a persista în interiorul aceluiași granițe intelectuale și instituționale nu poate fi decât o soluție perdantă în fața potențialului inamic ce nu suferă de handicapul nostru - rigiditatea intelectuală. Termenul de război hibrid descrie complexitatea crescândă a viitoarelor conflicte și necesitatea unor forțe militare flexibile și capabile să se adapteze cu ușurință. Combatanții de azi (statele mai ales) care vor să câștige războaiele hibride trebuie să învețe să atingă un echilibru între capacitățile convenționale specifice Războiului Rece și stilul de luptă specific războaielor de mici dimensiuni, neregulate. Trupele trebuie să fie pregătite să lupte și, în același timp, să desfășoare misiuni de peacekeeping, reconstrucție, stabilitate, ajutor internațional etc. Dacă inamicul acționează multidimensional, asta trebuie să învețe să facă și armatele naționale ale statelor ce urmăresc să-și mențină poziția în ierarhia militară și să obțină victoria. Războaiele viitoare vor necesita unități flexibile, „*multi-purpose*” iar un rol esențial îl vor avea liderii acestor unități care vor trebui să demonstreze o gândire inovativă și o capacitate de adaptare sporită într-un mediu complex și schimbător. Viitorii inamici nu vor adopta tactici demne de cei slabi și nu se vor retrage în munți. Dimpotrivă, ei vor alege “*tactics of the smart and agile, presenting greater reach and lethality. They may attempt to operate within heavily populated cities, and use the networks of an urban metropolis to maneuver within as well as to sustain themselves*”¹⁰. Așa cum au demonstrat luptătorii Hezbollah în lupta împotriva mult mai puternicei armate israeliene în Liban, o serie de organizații jihadiste de mici dimensiuni sau trupele pro-ruse în estul Ucrainei mai recent, câteva celule extrem de disciplinate, bine pregătite și bine distribuite pot contesta forțele convenționale moderne prin utilizarea unui mix inovativ și simultan de tactici de guerrilla cu tehnologii performante în interiorul centrelor urbane dens populate. Într-un studiu privind războaiele hibride, colonelul John McCuenn susținea că pentru a câștiga această formă nouă de război, Occidentul trebuie să obțină victorii simultane pe trei terenuri de luptă – pe câmpul de luptă convențional, prin intermediul operațiunilor convenționale gândite în vederea atingerii unor obiective pe termen lung, pe terenul reprezentat de populația

⁸ Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, 2007, p.14

⁹ Frank G. Hoffman (2009), *op.cit.*, p. 38

¹⁰ Frank G. Hoffman (2007), *op.cit.*, p. 43

indigenă din zona de conflict prin intermediul unor strategii de tipul „*clear, control and counter-organize*” și pe câmpul de luptă reprezentat de populația proprie și comunitatea internațională prin intermediul unor acțiuni ce urmăresc să câștige și mențină sprijinul și legitimitatea războiului¹¹. Concluziile expertului militar evidențiază o trăsătură distinctivă a noilor războaie – luptele nu se dau doar fizic, pe un câmp de luptă clasic ci, poate chiar în aceeași măsură, în rândurile populațiilor indigene, a populației proprii și a comunității internaționale. Înțelegând acest lucru, vom reuși să identificăm atât amenințarea, cât și soluția. Prin acțiunile de „*clear, control and counter-organize*” implementate la nivelul populației se pot preveni insurgențele și războaiele civile. În esență, aceste acțiuni urmăresc să asigure stabilitatea, să promoveze valorile locale, să identifice și pregătească potențiali lideri, să susțină dezvoltarea de tip bottom up, să protejeze populația autohtonă și să contribuie la scăderea atractivității organizațiilor insurgente oferind alternative¹².

Concluzii

Există o tendință ca la finalul unui război, experții militari și strategii să se întrebe - cum va fi următorul război. Va fi un război convențional împotriva unei națiuni modern industrializate sau va fi o campanie de contrainsurgență. Conform analiștilor, viitorul va fi undeva la mijloc. Apare un consens privind faptul că ar trebui să ne pregătim pentru războaie hibride în care să luptăm cu insurgenți sau combatanți neconvenționali înarmați cu armament modern, sofisticat și care dispun de tehnologii informaționale moderne. Războiul hibrid, fără a fi o anomalie, va reprezenta o caracteristică esențială a viitorului mediu de securitate. Deși nu exclude posibilitatea izbucnirii unor războaie tradiționale, convenționale, simetrice, tendința de hibridizare a războiului va fi o provocare majoră pentru actorii internaționali ai secolului XXI. Ignorarea acestei mutații și concentrarea exclusivă pe dezvoltarea arsenalului convențional nu poate fi decât o soluție perdantă. Nicio armată statală nu a reușit recent să obțină victoria împotriva unui inamic nonstatal, într-un război neconvențional. Evoluția războiului necesită creșterea gradului de flexibilitate și adaptabilitate. Viitorii inamici nu vor lupta după regulile noastre, în războaiele alese de noi. Prima lecție a istoriei militare – „*the enemy gets a vote*” – continuă să fie de actualitate și trebuie să fie conștientizată astăzi de militarii ce speră să obțină victoria împotriva inamicului, aparent mai slab dar, în același timp, mai flexibil, inovativ, sofisticat și determinat.

AKNOWLEDGEMENT: Această lucrare a fost realizată în cadrul Proiectului POSDRU 159/1.5/S/133675 “*Inovare și dezvoltare în structura și reprezentarea cunoașterii prin burse doctorale și postdoctorale (IDSRC – doc postdoc)*”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

¹¹ Col. John McCuen, „Hybrid Wars” în *Military Review*, March-April, 2008, p. 111

¹² Col. John McCuen, *op. cit.*, pp. 111-112

BIBLIOGRAFIE

1. Barnes, Julian, Spiegel, Peter, „A Pentagon Battle Over ‚The Next War‘. Some resist Gates’ focus on guerrilla, not large-scale fighting” in *Los Angeles Times*, July 21, 2008
2. Evans, Michael, „From Kadesh to Kandahar: Theory and the Future of War”, in *Naval War College Review*, Summer 2003, pp. 132-150
3. Heidelberg Institute for International Conflict Research. *Conflict Barometer 2014*. 23, Disponibil pe <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/>
4. Hoffman, Frank G., „Hybrid Warfare and Challenges” in *JFQ* 52 (1st quarter), 2009, pp. 34-39
5. Hoffman, Frank G., *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, 2007
6. Mattis, James, Hoffman, Frank, „Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars” in *Proceedings Magazine*, U.S. Naval Institute, Issue November (132/11/1,233), 2005, pp. 1-2
7. McCuen, John Col., „Hybrid Wars” in *Military Review*, March-April, 2008, pp. 107-113
8. Olson, Eric, „A Balanced Approach to Irregular Warfare” in *Irregular Warfare: A SOF Perspective Observations, Insights and Lessons*, Newsletter 11-34, Center for Army Lessons Learned. Supporting the Warfighter, June: 3-7. 2011.
9. Wilkie, Robert, „Hybrid Warfare. Something Old, Not Something New” in *Air & Space Power Journal*, Winter, 2009. Disponibil pe <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj09/win09/wilkie.html>
10. Williamson, Steven Col., *From Fourth Generation Warfare to Hybrid War*. U.S. Army War College, Carlisle Barracks: 2009.